

Violaiset Suomen-pojat Keuruulla

Useat violaiset niin sanotut Suomen-pojat ovat yli 20 vuoden aikana vierailleet Keuruulla. Sitä ennen oli lähes mahdotonta päästä Neuvosto-Virosta lomalle Suomeen. Heillä ei ollut mitään mahdollisuutta lyhyeenkään lomaan Suomessa 1950 – ja 1970-luvuilla.

Paul Tõnisson kertoi minulle 1990-luvulla, kuinka hän oli hakenut 1970-luvulla ammattiliiton kautta lomaa Suomeen. Niitä sai hakea, mutta Paul ei ollut kuullut, että kukaan hänen tuttavapiiristään olisi niitä koskaan saanut, ei ainakaan kukaan Suomen-pojista. Kun Paul Tõnisson oli hakenut matkustuslupaa Suomeen, hän ei sitä ollut saanut, mutta silloista Neuvostoliittoa ympäri hän sai lomillaan matkustaa. Hän myös matkusti silloin muun muassa kaukasiin muslimimaihin asti.

Suomalaiset pääsivät matkustamaan laivalla Neuvosto-Viroon niin, että säännöllinen matkustajalaivaliikenne Helsingin ja Tallinnan välillä alkoi 7.7.1965. Rovasti **Heikki Karttunen** kertoi, kuinka he **Saara**-puolionsa kanssa olisivat halunneet tavata Tallinnassa hyvän ystävänsä, Suomen-poika, pappi **Paul Saaren**, mutta kirjeet avattiin silloisen tavan mukaan ”Moskovassa”. Kirjeestä poistettiin sensuurin määrittämät sanat ja lauseet ennen kuin kirje toimitettiin pahoin myöhästyneenä Paul Saarelle.

Kesällä 1977 Karttuset suunnittelivat matkaa Tallinnaan tavatakseen ystävänsä, Hagerin seurakunnan kirkkoherra Paul Saaren. Hyvissä ajoin lähetetyssä kirjeessään he varmistivat tiedon etukäteen Saarelle Viroon lähetetyllä hartauskirjalla. Kaikki ulkomailta Viron papeille lähetetty hengellinen kirjallisuus meni Viron arkkipiispa **Jaan Kiivitin** kautta. Paul Saarelle lähetetyssä hartauskirjassa oli jokaisen vuoden päivän kohdalla yksi Raamatun lause. Koska Karttusten lähettämässä kirjeessä Saarelle, ei ollut mitään kiellettyä, ja siellä oli vain edellä mainittu hartauskirja, niin kirje toimitettiin viipymättä Paul Saarelle. Kirjeen lopussa oli lukenut: ”Herra on minun paimeneni, ei minulta mitään puutu”. Paul Saar etsi hartauskirjasta sen lauseen mukaisen päivämäärän ja sai siten tietää, että sinä päivänä saapuu Helsingistä Tallinnaan laiva. Hän meni satamaan odottamaan ja piiloutui tavarakonttien taakse. Kun Karttuset nousivat

laivasta satamalaiturille, Paul Saar tuli esille, ja niin he saivat tavata toisensa kenenkään sitä estämättä. Viisumivapaus Suomen ja Viron välille tuli vasta vuonna 1997.

Suomen-poika Paul Saar (1919-2010) oli ensimmäinen Suomen-poika, joka vieraili Keuruulla.

Luutnantin sotilasarvon omaava virolainen Paul Saar osallistui kersanttina jatkosotaan Jalkaväkirykmentti 200 pioneerijoukkueen varajohtajana. Joukkueenjohtaja **Evald Jaagus** (1915-2003) oli virolainen lipnik, eli Viron vakinaisen väen vänrikki. Paul Saar osasi hyvin suomenkielen. Hän käänsi joukkueen saamat sotilaskäskyt suomenkielestä vironkielelle, eikä siten syntynyt mitään tulkintaongelmia.

Vuoden 2009 Keuruun Joulussa olen tarkemmin kertonut Paul Saaren nuoruuteen, sota-aikaan ja vangitsemiseen sekä hänen Viroon palauttamiseen liittyneitä tapahtumia. Paulin ensimmäinen puoliso **Martta** kuoli vuonna 1961 ja toinen puoliso **Niina** kuoli vuonna 2007. Paulilla on Martan kanssa poika, vuonna 1945 syntynyt **Juha-Pekka** ja Niinan kanssa vuonna 1971 syntynyt tytär **Anna**.

Paul Saaren yhteys Keuruuseen ja Keuruun seurakuntaan syntyi Saara Karttusen (1922-2008) ja Heikki Karttusen (s. 1921) välityksellä. Sodan jälkeen marraskuussa 1944 he kaikki kolme aloittivat opiskelut Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa. Paul Saar asui silloin puolionsa Martan ja poikansa Juha-Pekan kanssa Pohjoisella Rautatiekadulla. Paul ei vielä silloin tiennyt, että Valtiollinen poliisi (Valpo) piti häntä koko opiskeluaikansa kirjoissaan ja valvonnassaan. 16.10.1947 kuusi Valpon etsivää tuli ja pidätti Paulin. 23.1.1948 hänet ja 12 muuta virolaista Suomenpoikaa luovutettiin Vainikkalassa Neuvostoliiton viranomaisille. Vasta 40 vuoden kuluttua Paul Saar pääsi seuraavan kerran käymään Suomessa. Kuten edellä jo kerroin, lehtori Saara Karttusen ja kirkkoherra Heikki Karttusen välityksellä ja vaikutuksesta Viron Hagerin seurakunnasta ja Keuruun ja Pihlajaveden seurakunnista tuli ystävyyss seurakuntia. Niin myös Paul Saar sai viimein matkustaa Suomeen. Hän teki kymmeniä matkoja Suomeen, muun muassa Helsinkiin, Tampereelle,

Kangasalle ja Keuruulle (jolloin sain olla hänen autonkuljettajanaan). Viimeisen matkan hän teki 21.-28.10.2009. Rovasti Paul Saar kuoli Kohilassa Virossa 5.3.2010.

Risto Kurki tapasi Paul Saaren Kohilassa kesällä 2008.

Suomen-poika Evald Johannes Alusalu (ent. Bachmann)

Evald Johannes syntyi 1.7.1918 Koigissa Keski-Virossa. Tämä "Viron kunniakansalainen" täytti 95 vuotta 1.7.2013. Mikä on ollut Evaldin pitkän iän salaisuus? Itse hän on sitä mieltä, että musikaalisuus; laulaminen ja soittaminen. Niiden avulla hän selvisi elossa Neuvostoliitossa vietetyistä vankilavuosista! Evald Alusalu oli ensimmäinen Suomenpoika, jonka kohtasin sattumalta 4.8.1990 Ardu Kautlassa Virossa. Tämä ennen sotia Saksassakin maanviljelyä opiskellut agrologi, suoritti vuosina 1939-1940 Eestin armeijan asepalveluksen Rakuunarykmentissä ollen husaari. Ennen juhanusta 1940, kun venäläiset joukot miehittivät Eestin, Evald joutui Venäjän armeijaan yleten siellä vääpeliksi. Sitä seurasi Pihkovassa noin kuukauden ajan kestänyt saksalainen sotavankeus.

Joulukuun 16. ja 17. päivän välisenä yönä 1943 Evald tuli yhdessä 20 virolaisen miehen mukana pienellä moottoriveneellä Suomeen ja ilmoitautui vapaaehtoisena Suomen armeijaan. Pian tuo joukko siirrettiin junakuljetuksena Luumäen Taavetissa sijaitsevaan 26. Jalkaväen koulutuskeskukseen. Koska Evald oli koulutukseltaan agrologi, hänet koulutettiin eläinlääkintäaliupseeriksi Ypäjällä ja Hämeenlinnassa. Viipurinlahden taistelujen ja Vuoksen puolustuksen jälkeen tämä JR 200:n virolainen agrologi ylennettiin alikersantiksi. Hän palasi 19.8.1944 virolaisen pääjoukon mukana

Viroon ja joutui siellä heti saksalaisten joukkojen mukaan. Saksalaisten perääntyessä Virosta Evald joutui 29.9.1944 venäläisten käsiin ja vangiksi. Vankeutta kesti yli 2 vuotta.

Vapaaksi päästyään Evald perusti perheen yhdessä Liidian (1916-2008) kanssa ja heille syntyi 2 poikaa. Evaldin työpaikat vaihtuivat tallimiehestä ja meijerin lämmittäjästä Paidessa hautausmaiden tarkastajaksi. Viimeisin työpaikka oli Viljandin tien varrella sijaitsevassa Oisussa, Viron suurimmassa "Estonia" kolhoosissa, jossa tuotettiin sianlihaa ja maitoa. Eläkkeelle Evald Alusalu pääsi vuonna 1978.

Risto Kurjen ja Evaldin kohtaamisesta vuonna 1990 seurasi kiivas kirjeenvaihto. Kurki kutsui Evaldin elokuussa 1991 Keuruulle, jossa kymmenen päivän ajan Evaldin isäntinä toimivat Keuruun veteraanijärjestöt. Ensimmäisenä majapaikkana oli **Ilmari Järvisen** Jukojärventien varrella sijaitseva turvekattoinen talo. Monipuolisen ohjelman mukaan Evald sai vierailulla 10 päivän aikana monissa keuruulaisissa ja lähikuntien kohteissa. Moni keuruulainen sai tavata ensimmäisen kerran aidon virolaisen "Suomen-pojan", joka kertoi heille elämänvaiheistaan.

18.8.1991 Risto Kurki kuljetti Evald Alusalun autollaan Keuruulta Luumäen Taavettiin, jossa samana päivänä paljastettiin JR 200:n muistomerkki. Evald Alusalu sai palata yhdessä muiden Luumäellä olleiden Suomen-poikien mukana 20.8.1991 uudelleen itsenäiseen Viroon. Syksyllä 1998 Evald Alusalu yhdessä Suomenpoika Rein Valmetin kanssa vieraili Keuruulla, jossa he tutustuivat muun muassa Keski-Suomen Pioneeripataljoonaan ja silloiseen Keuruun yläasteeseen ja lukioon.

Kun **Markku Paananen** ja Risto Kurki saivat tietää, että Evaldin puoliso **Liidia** ei ollut koskaan käynyt ulkomailla, lukuun ottamatta Leningradia, niin Lions Club Keuruu/Karhunsoutajat kutsui Liidian ja Evaldin kesällä 2001 vierailulle Keuruulle, jolloin Evald oli mukana Keski-Suomen veteraanien kirkkopyhän juhlallisuuksissa Keuruun varuskunnassa ja Keuruun uudessa kirkossa. Liidia ja Evald Alusalu osallistuivat myös LC Karhunsoutajien Kamanassa heidän kunniakseen järjestettyyn yhteiseen illanviettoon, sillä Evald oli kutsuttu jo 1990-luvun alussa klubin "kummipojaksi". Evald Johannes Alusalu asuu edelleen kotitalossaan Türin kaupungin Oisussa yhdessä nuorimman poikansa tyttären **Sandra Alusalun** kanssa, joka pitää isoisästään hyvää huolta!

Evald Alusalu kesäkuussa 2009.

Suomen-poika Paul Tõnisson (1925-1998)

Paul Tõnisson syntyi 17.9.1925 Paidessa Keski-Virossa. Suomen armeijaan hän ilmoittautui 20.12.1943 ja sai alokaskoulutuksensa Luumäen Taavetissa. Korpraali Tõnisson osallistui JR 200:n mukana Viipurinlahden torjuntataisteluihin ja Vuoksen puolustukseen. Paul palasi kotimaahansa Vieroon 19.8.1944 ja osallistui siellä Kehran suunnan taisteluihin. Kun neuvostojoukot valtasivat Tallinnan 22.9.1944, Paul päätti mahdollisen sankarikuoleman sijasta ottaa alleen erään talon pihalta polkupyörän ja ajoi sillä noin 100 km kotiaan kohti. Kiväärinsä hän heitti metsään ja matkalla eräs maanviljelijä antoi Paulille siviilivaatteet. Neuvostoliiton miehitettyä Viron uudelleen, Paul kutsuttiin Paiden GBU:n (myöhemmin KGB) toimistoon kuulusteltavaksi. Häneltä kysyttiin, missä olitte sota-aikana. Paul vastasi kuulustelijoille, että hän oli ollut koulupoika. Koska kukaan ei ollut kertonut neuvostoviranomaisille, että Paul oli ollut sota-aikana Suomessa, pääsi Paul pian junanlähettäjäksi Türin kapearaiteiselle rautatielle. Myöhemmin hän työskenteli autokorjaamon esimiehenä. Puolisokseen Paul sai **Ernan** (s. 1927) ja heille syntyi yksi tytär.

Tapasin myös Paul Tõnissonin ensimmäisen kerran 25.5.1991 Härmän Kuntokeskuksessa Ylihärmissä, jonne oli kutsuttu useana eri ryhmänä Virosta ”löydetyt” Suomen-pojat. Suomen-poikien kuntoutus maksettiin vuosina 1990-1991 Suomessa toteutetun kansalaiskeräyksen varoilla, joita kertyi yhteensä noin 2,6 miljoonaa markkaa.

Kutsuin 14.6.1994 Erna ja Paul Tõnissonin vierai-

lulle Keuruulle, jossa he matkasivat muun muassa Elias Lönnrot-laivalla Hotelli Keuruselkään johtaja **Paavo Laitisen** vieraisiksi. Käynti Haapamäen asemalla **Oskari Soinin** johdolla oli heille mieliin painuva hetki. Paulilla oli kuvaushetkellä päässään suomalainen junanlähettäjän (-suorittajan) lakki. Haapamäen kauppamuseo oli pitkään kaupassa työskennellelle Ernalle kiinnostava ja mieluisa tutustumispaikka. Myös **Viljam Jääskeläisen** ”paja” Keuruun Varissaassa oli Tõnissonin pariskuntaa kovin kiinnostava kohde. Rouva Rauhan kahvitarjoilua Erna ja Paul muistelivat vielä pitkään.

Suomen-poika, pioneeri Väinö Kosk (1924-1997)

Väinö Kosk oli Suomen-poika ja ”metsäveli”. Tapasin Väinön ensimmäisen kerran 18.8.1990 Lappeenrannan raviradan ravintolassa, jossa vietettiin samana päivänä Luumäen Taavetissa paljastetun Jalkaväkirykmentti 200:n muistomerkin paljastustilaisuuden iltajuhlaa. Aavistamatta, että kahden päivän kuluttua siitä Viro sai uudelleen itsenäisyyden.

Väinö suoritti asepalveluksensa Virossa saksalaismiehityksen aikana vuoden 1941 lopulla ja oli jo 17-vuotiaana Saksan armeijan sotamies. Hän siirtyi kuitenkin salaa Suomeen ja ilmoittautui 27.1.1944 vapaaehtoisena Suomen armeijaan, jossa sai pioneerikoulutuksen muun muassa Jokelassa ja Utissa. Viipurinlahden torjuntataistelujen ja Vuoksen puolustuksen jälkeen Väinö palasi 19.8.1944 virolaisen pääjoukon mukana saksalaisella ”Wartheland” laivalla Hangosta Paldiskiin ja päätyi Virossa saksalaiseen koulutuskeskukseen Kehraan.

Neuvostojoukkojen miehittäessä syksyllä Viron, Väinö siirtyi Viron metsiin niin sanotuksi ”metsäveljeksi”. Hänellä alkoi silloin uusi, epävarma ja vaarallinen elämänvaihe. Väinö oli vain 20-vuotias. Väinön lähijoukkoon kuului 5-7 miestä ja olinpaikkaa piti vaihtaa jatkuvasti. Toisaalta he etsivät suurempaa joukkoa, mihin liittyä. Metsissä oli paikallisia asukkaita ja myös urkkijoita. Sinne oli muun muassa lähetetty marjastamaan Komsomoltyttöjä, joiden piti tavatessaan metsäveljiä antautua heidän kanssaan lähempään tuttavuuteen ja urkkia tietoja metsäveljien määrästä, piilopaikoista ja muista tärkeistä asioista. Jos tytöille kävi ”hassusti”, niin lääkärit hoitivat asian pois päiväjärjestyksestä. Joskus öisin Väinö kävi kotonaan Tallinnassa, mikä oli kovin vaarallista. Väinön vanhempia oli kuulusteltu ja isä oli viety monta kertaa Tallinnan pahamaineiselle Pagari-kadulle, josta hänet oli kuitenkin päästetty aina takaisin kotiin.

Päivä 5.6.1945 jäi Väinö Kosken mieleen iäksi. Tapassa Undlan kylässä vietettiin talon tyttären syntymäpäivää. Talo oli saarrettu ja Neuvostoliiton turvallisuuspalvelun miehet avasivat taloa kohti kivääritulen. Väinö ei ollut sillä kertaa talossa. Poltetun talon raunioista löytyi 14 ruumista, metsäveljiä, talon väkeä ja syntymäpäiväänsä viettänyt talon **Valve**-tytär. Tästä traagisesta tapahtumasta on kirjassaan kirjoittanut muun muassa Viron nykyinen puolustusministeri **Mart Laar**.

Väinö pidätettiin kesällä 1950 Koplikadulla Tallinnassa ja hänet vietiin Pagarikadun selliin. Kun kuulustelijoille kävi selville, että Väinö ei ollut metsäveli-aikanaan murhannut ketään, niin hän säästyi Siperialta. Miksi hän säästy, sitä hän ei tiennyt itsekään. Väinö pääsi 27-vuotiaana Tallinnassa töihin Krullin konetehtaalle ja löysi jo metsäveliaikanaan tulevan puolisonsa **Lainen** (s. 1926) Heille syntyi 2 poikaa. Vierailin monta kertaa Tallinnan Nisukadulla Laine ja Väinö Kosken luona. Väinö vieraili Keuruulla 26.-27.7.1997 ja osallistui silloin Keuruselän kasarmialueella järjestetyille valtakunnallisille Pioneerikiltapäiville. Kiltapäivien iltajuhlissa Viikinhovissa Väinölle kerättiin paikalla olevilta kolehti, joka tuotti kohtuullisen summan rahaa. Tietämättä tulevaisuudesta Väinö ehti palata kotiinsa ja 1.8.1997 Soodlan maapaikan kotiin johtavalla tiellä, muutama satametriä ennen kotiporttia, hän sai kovan ukkossateen aikana sydänkohtauksen, johon Väinön elämä päättyi.

JR 200 muistomerkki paljastettiin Luumäen Taavetissa vuonna 1991.

Suomen-poika Rein Valmet (ent. Weberg)

Rein Valmet syntyi 29.1.1925 Tartossa. Reinin isä **Aadu** oli metsänhoitaja ja äiti Salme hammaslääkäri. Rein kävi koulua Tartossa, ja saksalaisten julistaessa 3.3.1943 Virossa liikekannallepanon, keskeytyi myös Reinin koulunkäynti. Joukkosiirtyminen Virossa Suomeen oli alkanut heti keväällä, kun jäiden lähtö salli moottoriveneilyn Suomenlahdella. Rein Valmet lähti Tartosta kahden muun nuoren miehen kanssa Tallinnaan, jossa matkaan liittyi myös **Otniell Jürissaar**. Otniellin isä järjesti moottoriveneen, jolla öinen matka Suomeen tehtiin. Veneessä matkanneista 30 miehestä 15-16 oli poikaa samalta koululuokalta Tartosta. Rein liittyi 9.11.1943 Suomen armeijaan ja hänet siirrettiin Jollaksen kautta Nurmekseen, josta Sotamieheksi nimityksen jälkeen kahdeksi viikoksi rintamalle. Sieltä hän kulki edelleen Luumäen Taavettiin 9.2.1944 perustettuun Jalkaväkirykmentti 200:aan. Reinin synnynnäisen kuulovamman vuoksi häntä ei komennettu aliupseerikoulun oppilaaksi, vaan hänet määrättiin aliupseerikoulussa toimivan keuruulaisen vääpeli **Matti Tullilan** kirjuriksi.

Muiden virolaisten tavoin Rein Valmet osallistui Viipurinlahden torjuntataisteluihin ja Vuoksen puolustukseen. Samassa laivassa, jolla 1752 virolaista Suomen-poikaa palasi 19.8.1944 kotimaahansa Vieroon, oli mukana myös Rein Valmet. Rein Valmetin "sotatie" vei hänet virolaisten ja saksalaisten joukkojen mukana Ema-joelle Tarton lähelle. Tartto oli Reinin kotikaupunki ja siellä hän sai jälleen tavata entisen luokkatoverinsa Suomen-poika **Villem Ahasen**. Seuraavan kerran he tapasivat Vorkutan pakkotyöleirillä vuonna 1945.

Neuvostoliiton miehitettyä Viron, Reinin matka jatkui Latvian ja Liettuan kautta Saksaan Neuhammerin leirille. Tammikuussa 1945 Rein joutui Puolan rintamalle Opeln`in kaupunkiin. Siellä virolaiset jäivät venäläisten mottiin, ja selvittyään motista pois, heidät siirrettiin vielä rintamalle. Virolaiset olisivat halunneet siirtyä amerikkalaisten joukkojen puolelle Saksaan, mutta joutuessaan tekemisiin tsekkien kanssa, alkoivat suuret vaikeudet. Virolaiset vangittiin ja siirrettiin kaupungin kouluun, jossa jo seuraavana päivänä he kuuluivat talon ulkopuolella ammuttujen yksittäisten laukausten ääniä. Virolaiset arvasivat, että silloin oli alkanut vankien teloittaminen. Joku venäjän kieltä osaava vanhempi virolainen mies kertoi tsekkiläisille, että he ovat virolaisia, eivätkä saksalaisia.

Pian tapauksen jälkeen heidät siirrettiinkin Elban lähellä sijaitsevaan Mühlbergin vankileiriin ja sieltä edelleen Labandt`in kaupunkiin Puolaan.

Elokuun lopulla 1945 Rein Valmet lastattiin muiden vankien mukana junaan ja siitä alkoi kauhistuttava junamatka Komin seudulle Vorkutaan, Koillis-Venäjälle. Vorkutan työleirit kuuluivat kaikkein pahamaineisimpiin Neuvostoliiton pakkotyöleireihin. Reinin usko leiriltä pois pääsystä tuntui mahdottomalta, kunnes vuoden kuluttua, 1.8.1946 Rein Valmet määrättiin Vorkutassa avo- vankeuteen. Elokuun lopulla 1946 hänet siirrettiin Neuvosto-Eestiin rakentamaan uutta Sillamäen kaupunkia. Tämä työleiri Reinin osalta kesti neljä pitkää vuotta. Sillamäessä Rein pääsi Suomesta tuodun sotakorvausraamisahan yhden työvuoron mestariksi, mikä oli Vorkutan kokeneelle miehelle hyvä homma. Vuonna 1950 Rein Valmet vapautui työleiriltä ja pääsi töihin nahkatehtaalle Tallinnaan. Rein oli tavannut Tartosta tutun tytön etunimeltään Laine, joka pian valmistui lääkäriksi. Laine lähetettiin naistenlääkäriksi Narvaan. Vuonna 1952 Lainesta tuli rouva Valmet. Rein opiskeli työnsä ohella yliopistossa insinööriksi. Vuonna 1960 Reinistä tuli Nahka- ja Kenkätehdas Kommar`in koneosastonjohtaja alaisinaan 60 työntekijää. Valmetin perheelle syntyi tytär ja poika. Laine Valmet kuoli vuonna 1996.

Rein Valmet kutsuttiin Risto Kurjen esityksestä Lions Club Keuruun ”kummipojaksi” vuonna 1997. Ensimmäisen kerran Rein vieraili Keuruulla 30.8.-5.9.1998 tutustuen Matti Tullilan lapsiin ja kävi laskemassa kukat Matti Tullilan haudalle. Rein vieraili myös silloisen Keuruun yläasteen ja lukion oppilaitten ja opettajien luona sekä oli LC Keuruun ja Keski-Suomen Pioneeripataljoonan vieraana.

Seuraava Rein Valmetin matka suuntautui Keuruulle 13.-15.10.2007 yhdessä ystävättärensä **Haela Männik`in** ja Reinin luokkatoverin, Suomen-poika Villem Ahasen ja rouva **Lydia Ahasen** kanssa. He olivat LC Keuruun ja Keuruun Reserviupseerit ry:n vieraina.

Rein Valmet (88 v.) työskentelee edelleen muuttaman päivän viikossa Suomen Sotaveteraanien Viron yhdistyksen toimistossa Toompeakadulla Tallinnassa.

Rein Valmet vuonna 2009.

Suomen-poika Ottniell Jürissaar

Ottniell Jürissaar syntyi 27.3.1924 Tartossa. Juuri 19 vuotta täyttänyt Ottniell oli vuonna 1943 Virossa hyväksytty konservatorioon, kun alkoi saksalaisten julistama liikekannallepano. Ottniell Jürissaaren äiti oli suomalainen ja kotoisin Sortavallasta. Ottniell Jürissaar tuli yhdessä Rein Valmetin kanssa samalla veneellä Suomeen. Suomen armeijaan hän ilmoittautui 14.12.1943. Hänet määrättiin lyhyen peruskoulutuksen ja aliupseerikoulun jälkeen upseerikurssille, joka päättyi 31.7.1944 Niinisolassa. Siltä kurssilta valmistui 147 virolaista vänrikkiä. Viron Helsingin suurlähettiläs oli antanut tietoa Suomen-pojille, että saksalaisten kanssa on sovittu, että he luovuttavat vallan Virossa, heti kun Suomen-poikien pääjoukko palaisi takaisin kotimaahansa. Ottniellin perhe oli muuttanut takaisin Suomeen ja äiti oli tullut saattamaan poikaansa satamaan sanoen, että he eivät enää koskaan tapaisi toisiaan. Äiti oli siinä asiassa oikeassa!

Ottniell palasi 19.8.1944 laivalla Hangosta Paldiskiin. Virossa saksalaisten mukana käytyjen taistelujen jälkeen jo parin päivän kuluttua Ottniell meni Läänemaalle metsään ja niin hänestä tuli ”metsäveli”. Ottniell Jürissaar pidätettiin vuonna 1948 ja hänelle määrättiin vankeutta ja pakkotyötä yhteensä 10+5 vuotta. Tallinnassa Pagarin ja Paterein vankiloissa Ottniell sävelsi ja kirjoitti runoja. Hän kuuli kuinka naisvangit lauloivat: ”Nämä muurit eivät voi viedä onneamme”. Paterein vankilassa Ottniell Jürissaaresta tuli runoilija ja säveltäjä. Oikeudenkäyntiä ei pidetty koskaan, vaan eräänä

päivänä Jürissaar kutsuttiin vankilan käytävälle ja hänen käskettiin allekirjoittaa 10+5 vuotta kestävä pakkotyötuomiomääräys. Joillekin tuomio oli jopa 25+5 vuotta. Ottniell päätyi Mordvamaalle, Volgan varrelle Neuvostoliiton vankileirille syksyllä 1949. Siellä hän perusti 70-jäsenisen, virolaisista vangeista koostuneen mieskuoron. Hän kirjoitti itse nuotit, koska niitä ei muuten ollut.

Josif Stalinin kuoleman jälkeen vuonna 1953 hän sai valita ”vapaehtoiseksi” asuinpaikakseen Jenisei-joen varrelta Siperiasta sijainneen Krasnojarskin kaupungin. Vuonna 1957 hän olisi voinut palata Viroon, mutta hänelle osoitetussa viestissä kerrottiin, että vielä ei olisi oikea aika palata kotimaahan. Oikea aika tuli vuonna 1960. Ottniell Jürissaar on usein todennut, että ilman toivoa, hän ei olisi jaksanut!

Nyt yli 20 vuoden ajan Suomen-poika Ottniell Jürissaar on kiertänyt esiintymässä monissa eri maissa ja erityisesti toisessa kotimaassaan Suomessa. Hänen kirjojaan on myyty kaikissa esiintymistilaisuuksissa. Ensimmäisen kerran tapasin hänet 18.8.1991 Luumäen Taavetissa. Seuraavan kerran kohtasimme 19.8.2004 Suomen-poikien kotiinpaluun 60-vuotisjuhlassa Sakun Männikulla ja sitten Suomen-poikien upseerikerhon perustavassa kokouksessa 24.6.1997 Tallinnassa. Kirjailija, säveltäjä ja laulaja Ottniell Jürissaar on vierailut Keuruulla esiintymällä Keuruun seurakuntatalossa.

Ottniell Jürissaar yhdessä Juhan Tederin (vasemmalla) sekä Mart Ojan kanssa 2004.

Suomen-poika Villem Ahas

Villem Ahas syntyi 20.2.1925 Räpinässä (noin 72 km Tartosta kaakkoon) **Lisette** ja **Ato Ahasen** perheeseen, jossa oli jo yksi poika **Johan**. Isä Ato kuoli Villemillä ollessa vain 8-vuotias. Kun venäläiset joukot saapuivat lokakuussa 1939 Viron maaperälle, virolaisten elämä entisestään tiukkeni ja alkoi

niin sanottu tukikohtien aika. Venäläiset ottivat virolaisten talot ja asuttivat niihin keitä halusivat, joten virolaisten saamat vuokratulot loppuivat. Niin kävi myös Ahasen perheelle, jolla oli Tartossa kolme taloa.

Liikekannallepanon jälkeen 3.3.1943 ensimmäisten joukossa Suomeen ”halukkaana” siirtyjänä oli myös 18-vuotias Villem Ahas. Villem ilmoittautui Suomen armeijaan 13.10.1943. Reipas ja kyvykäs Villem määrättiin lyhyen alokaskoulutuksen jälkeen aliupseerikurssille ja sieltä edelleen upseerikurssille, joka päättyi Niinisalossa 31.7.1944. Vuoksen puolustuksen jälkeen Villem palasi Suomen-poikien pääjoukon tavoin 19.8.1944 Viroon ja osallistui siellä saksalaisten joukkojen alaisuudessa muun muassa Pupatsveren ja Pillkan taisteluihin haavoittuen pään alueelle.

Taistelujen jälkeen viiden lipnikin, (vänrikin), ilmoitettiin kaatuneen, joukossa oli myös Villemillä nimi. Vasta myöhemmin saatiin tietää, että Ahas olikin kadonnut Vorkutan pakkotyöleirille, sillä hän oli taistelun jälkeen haavoittuneena harhailut Tarton alueen metsissä. Sieltä hänet oli vangittu 13.4.1945, jolloin hänelle määrättiin tavanomainen 10+5 vuoden pakkotyötuomio. Yllättäen syyskuussa 1955, yli 10 vuoden pakkotyövuoden jälkeen, Villem Ahas vapautui ja sai matkustusluvan kotimaahansa Viroon. Villem olisi nuorena halunnut opiskella lääkäriksi. Vapautumisensa jälkeen hänen vanha koulutodistuksensa ei enää kelvannut vanhentuneena silloisille kouluviranomaisille; lukio olisi pitänyt suorittaa uudestaan.

Lääkäriopinnot olivat päiväluentoja, joten eläkkeeseen ja elättääkseen perheensä hänen piti päivisin käydä töissä. Aluksi Villem työskenteli kattohuopatehtaalla, mutta kun tehtaalla oli usein tulipaloja, niin Villem siirtyi työskentelemään tiilitehtaalle. Lopulta Ahas työskenteli metalliverstaalla 68-vuotiaaksi saakka. Pitkäaikainen kirjeenvaihto Vorkutan pakkotyöleirin ja Viron välillä oli johdattanut Villem Ahasen ja virolaisen **Lydia Putkon** yhteen ja he avioituivat 1.4.1956. Heille syntyi kaksi poikaa.

Ensimmäisen kerran tapasin Villem Ahasen 25.5.1991 Härmän Kuntokeskuksessa. Sen jälkeen olemme tavanneet kymmeniä eri kertoja Virossa.

Villem Ahas vieraili yhdessä Lydia puolisonsa ja luokkatoverinsa Rein Valmetin sekä Haela Männikin kanssa Keuruulla 13.-15.10.2007, jolloin Suomen armeijan vänrikki Villem Ahas kutsuttiin Keuruun Reserviupseerikerhon kunniajäseneksi. Villem Ahas on toiminut pitkään 24.6.1997 perus-

tetun Suomen-poikien upseerikerhon puheenjohtajana ja nyt hän on lisäksi toiminut vuoden 2012 alusta lähtien Suomen Sotaveteraanien Viron yhdistyksen puheenjohtajana.

Villem Ahas ja hänen vaimonsa Lydia vuonna 2007.

Suomen-poika Uno Palling (1925-2010)

Uno Palling syntyi 20.12.1925 Tallinnassa. Uno oli Pallingin perheen ainoa lapsi. Vuonna 1934 suoritettussa väestönlaskennassa todettiin, että Virossa asui 51 eri kansallisuuden edustajaa, joista virolaisia oli 88,2 %. Nuorelle Unolle aika oli turvallista ja huoletonta aikaa. Hän opiskeli Tallinnan Reaalikoulussa. Euroopan taivaalle alkoi kuitenkin pian muodostua varsin synkkiä pilviä. Suomen talvisodan aikana Virossa elettiin neuvostotukikoh- tien aikaa, sillä Viro oli allekirjoittanut 28.9.1939 Viron ja Neuvostoliiton välisen keskinäisen avunantosopimuksen. Pian sen jälkeen neuvostoliittolaiset sotilaat perustivat Viron maaperälle tukikohtiaan.

Uno Palling piti päiväkirjaa 3.11.1943-1.1.1944 välisenä aikana. Uno matkasi Suomeen yhdessä Rein Valmetin ja Ottniell Jürissaaren kanssa samassa veneessä. Ennen matkaa veneenkuljettajana toiminut suomalainen nuorimies **Hjalmar** keräsi matkalaisilta matkarahat. Uno ja joku toinen maksoivat matkasta 500 Saksan markkaa ja etukäteen oli pitänyt matkasta maksaa jo 250 Saksan markkaa=Reismarka. Hjalmar otti pullostaan pitkän ryydyn ja merimatka myrskyisällä merellä, jäiden seassa Suomeen alkoi. Uno ilmoittautui Suomen armeijaan 9.11.1943. Unon päiväkirjan mukaan hän oli 10.11.1943 Nurmeksen Porokylässä ja 28.11.1943 heillä oli sotilasvala. Päivärahaa maksettiin 240 markkaa/kk ja tupakkaa he saivat

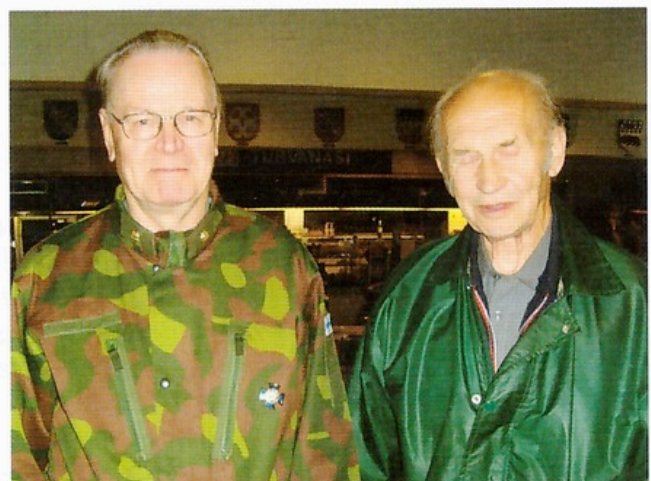
4 toppaa kuukaudessa. 5.12.1943 Porokylässä oli 500 virolaista miestä, Helsingissä odotti toiset 500 miestä.

Junakuljetus alkoi 11.12.1943 Nurmeksesta Lieksan, Joensuun, Matkaselän ja Elisenvaaran kautta Taavettiin, jossa juna oli 13.12. klo 12. Uno vietti jouluaaton 1943 suomalaisessa perheessä ja 26.12. lotat kutsuivat virolaisia jouluksi Taavettiin, jossa oli ohjelmaa. Illalla heidän vietiin elokuvaan (kertoivat Unon päiväkirja, joka piti jättää 19.8.1944 Suomeen ja vasta 2000-luvulla Uno sai sen takaisin Kanadasta).

Viipurinlahden torjuntataistelujen ja Vuoksen puolustuksen jälkeen Uno Palling palasi 19.8.1944 Viroon. Hän taisteli Narvan rintamalla puna-armeijaa vastaan. Syyskuussa Uno jatkoi opintojaan Tallinnan Reaalikoulussa, kunnes hänet pidätettiin 8.3.1945. Tallinnan Pagarin, Patarein ja Harkun vankiloissa vietetyin ajanjaksojen jälkeen keväällä 1946 hänelle määrättiin 10+5 vuoden pakkotyötuomio, josta Uno suoritti 8 vuotta Pet-sorassa, Vorkutan suunnalla, Koillis-Venäjällä. Uno Palling vapautui pakkotyöstä elokuussa 1954.

Uno vihittiin **Maian** kanssa 21.12.1957 ja heille syntyi kaksi lasta. Uno työskenteli autoryhmänjohtajana ajaen rekoillaan ympäri Neuvostoliittoa.

Uno vieraili kutsustani Keuruulla 29.8.2007 tutustuen muun muassa Suur-Keuruun toimitukseen ja Keuruun vanhaan kirkkoon, jota esitteli kirkkoherra Ossi Poikonen. Poistuessamme kirkkopihasta Uno huomasi kirkon kiviaidasta maahan pudonneen kiven. Kirkkoherra nimesi heti sen kiven ”Suomen-poikien kiveksi”, ja niin hän nosti sen yhdessä Uno Pallingin kanssa takaisin kirkon kiviaitaan.

Aulis Pajusaari ja Uno Palling tapasivat Keuruulla 2007.

Suomen-pojan poika Kalevi Kohal (1942-1997)

Kalevi Kohal oli virolaisen Suomen-pojan **Helmut Kohalin** (1915-1978) vanhin lapsi. Kalevin äiti oli suomalainen **Kaarina**, joka asui pienen poikansa kanssa Kalajoella Suomessa. Vuonna 1944 he pakenivat kalastajaveneellä Himangalta Ruotsiin, jonne oli päässyt myös perheen isä Helmut. Hän oli onnistunut pakenemaan syksyllä 1944 miehitystä Virosta, ja pian Neuvosto-Viron rajat suljettiin. Ruotsissa perheeseen syntyi yksi tytär ja perheen siirryttyä vuonna 1946 Pohjanmaalle Suomeen, perhe kasvoi vielä neljällä tyttärellä ja yhdellä pojalla.

Kalevi Kohal valmistui kansakoulun opettajaksi ja toimi aluksi opettajana Porvoossa. Kalevin ensimmäinen opettajapuoliso oli nimeltään **Liisa Marjatta** ja toinen puoliso oli erityisopettaja **Liisa Kaarina Kohal**. Kohalien asuessa Ylitorniolla he hankkivat vuonna 1981 kesäpaikan Roosinpohjasta Keuruulta, jossa vietettiin perheen kesä. Kalevi kuoli vuonna 1997. Liisa Kohal viettää kesät kesäkodissaan Keuruulla. Nykyisin Liisa asuu talvet Kouvolassa.

Suomen-poika Helmut Kohal, joka oli syntynyt vuonna 1915 Tartumaalla, Avinurmen kunnassa, oli rohkea ja taitava virolainen nuori mies. Maaliskuussa 1940 Suomen talvisodan lopulla Kohal hiihti yli Suomenlahden Virosta Suomeen ja osallistui Lapualla Osasto Sisun, 56:n miehen eri heimoista ja kansallisuuksista koostuneen joukon, mukana annettuun monipuoliseen ja erityistaitoja vaatineeseen koulutukseen. Turvallisuussyistä tätä osastoa ei viety talvisotaan, mutta kesällä 1941 osa heistä liitettiin Espoossa koulutettuun virolaiseen ”Erna”-ryhmään, joka jo samana vuonna siirrettiin

Viroon tiedustelemaan suomalaisten hyväksi ja tukemaan taisteluita venäläisiä joukkoja vastaan.

Talvisodan päätyttyä 13.3.1940 Osasto Sisun kymmenen virolaista vapaaehtoista, joukossaan Helmut Kohal, matkusti 24.4.1940 Lapualta Karesuvannon kautta Altaan. Siellä he päätyivät norjalaisten joukkojen avuksi Hammerfestin ja Tromssan rintamille taistellen saksalaisia joukkoja vastaan sekä osallistuen muun muassa Narvikin valtauksen. Yksi ryhmän Norjassa taistelleista virolaisista, Arnold Soinla, kaatui Narvan taisteluissa 20.5.1940 ja hänet on haudattu Lenvikin hautausmaalle Norjaan. 55 kilometrin jalkamarssin jälkeen Skibottenista Siilasjärvelle virolaiset pääsivät takaisin Suomen alueelle. He liittyivät jälleen Suomen armeijaan ja mukaan jatkosotaan. 2.7.1941 sinne päätyi myös virolainen Helmut Kohal.

Jatkosodan aikana Helmut Kohal lähetettiin erityistehtävään Viroon. Virossa käytyjen taistelujen, ja sitä seuranneen neuvostomiehityksen alussa, Kohalin onnistui päästä syyskuussa 1944 pakenemaan Ruotsiin päätyen siellä perheensä luokse. Kun perhe vuonna 1946 siirtyi Suomeen, Kohalin perheellä alkoi pelottava ja jännittävä elämän vaihe. Se on sitten jo toisen kirjoituksen arvoinen asia!

Nyt syksyllä 2.9.2013 Virossa oli elossa 106 Suomen-poikaa, joiden keski-ikä on lähes 90 vuotta. Kiitollisina kaikille lähes 3400:lle Suomessa sotaan osallistuneille Suomen-pojille muistamme heitä. Vuosien aikana monet suomalaiset ovat saaneet heistä hyviä ystäviä ja kymmenillä eri matkoilla Viroon. Olemme saaneet tavata heitä ja heidän puolisoitaan sekä perheitään. Vielä kerran, kiitos teille Suomen-pojat!

Risto Kurki, suomalaisen kirjallisuuden päivänä Tampereella 10.10.2013

Kolme ihanaa aamua

*Luomisen aamu:
Kaikki oli valmista.
Pääsiäisaamu:
Jeesus nousi haudasta!
Ylönousemisaamu!!*

Eila Kelloniemi